

- ²¹⁴ Orig. she will be sick else — zde přeneseně: jinak bude mrzutá, rozmrzelá.
- ²¹⁵ Orig. to hear the city abused extremely — slyšet, jak se město (Londýn, vl. jeho měšťanstvo) nehorázně pomlouvá, tj. chtěli by vidět satirickou frašku na současnou společnost. Delius poznamenává, že by k takovému očekávání sváděl obecnostvo snad název All is True, nikoli nynější titul.
- ²¹⁶ Srov. s epilogem k 2J4 a pozn. 218. Tam ovšem šlo spíše o přitěž urozených dam u dvora. Dobrou ženou ve hře se tu míní zavřzená královna Kateřina.

PERIKLES, KNÍŽE TYRSKÝ

*Pericles
Prince of Tyre*

Perikles je první ze čtyř pohádkových her se smílivým koncem, jimiž dovršil Shakespeare svou básnickou dráhu. Je to jediná hra mimo souborné vydání z r. 1623, která byla uznána za hodnou, aby byla dodatečně vřelena do shakespearekého kánonu, ač podobný nárok na kanonísaci měl též např. text chaucerovské hry Dva vznešení příbuzní. Proč nebyl Perikles pojat do původního souboru, ačkoli byl vytištěn ještě za Shakespeareova života třikrát pod jeho jménem a byl v repertoáru jeho společnosti, není jasné. Nestál-li tomu v cestě nakladatelský copyright, snad neměli vydavatelé po ruce dostatečně spolehlivý autorský exemplář. Mohla tomu zabránit i autorita Bena Jonsona, kterého pohoršovala nekritická obliba staromódní „plesnivé povídačky“ (moulded tale). Zpravidla se soudí, že vydavatelé hru nezařadili mezi básnicka autentická dramata, protože jí pouze revidoval. Text Perikla vskutku vzbuzuje při četbě dojem, jako by Shakespeare nakvap přehlédl cizí hru, přičemž některé scény přepracoval, kdežto druhé ponechal téměř netknuty. Badatelé se celkem shodují, že první část není hodna jeho péra. Ale vedle teorie o dvou autorech, která Perikla sblízuje s Jindřichem VIII., je lákavá i novější domněnka Edwardsova, že původní ztracené znění bylo po paměti nebo těsnopisně nedokonale zaznamenáno dvěma zapisovateli nestejných schopností. Naproti tomu někteří odborníci jako Sisson přisuzují celou hru v nynější podobě Shakespeareovi. Bradbrooková je přesvědčena, že existovalo více divadelních verzí jako u stejné oblíbené komedie o Mucedorovi, která se též přepisovala Shakespeareovi, nebo u Hamleta. Pro čtenáře bylo po ruce též dvojitě prosaické zpracování, ale jeho poměr ke hře je sporný.

Základem je typický řecký dobrodružný román se složitým dějem o Apolloniovi z Tyru, který vznikl asi ve 3. stol. naší éry a zachoval se jen v latinské verzi a zkráceně ve sbírce Gesta Romanorum. Odyssea foinického knížete Apollonia byla překládána do různých národních jazyků a stala se i u nás oblíbenou četbou vedle Alexandreidy a Kroniky trojánské. Starobylým jazykem se pěkný český překlad zařazuje do 14. stol. Liší se od jiných (podle A. J. Vřtátka) „libou prostotou a uslechtilostí motivů“. Českému „Apollonovi“ je blízký anglosaský „Apollonius se Tyrisca“ z 11.

stol. Rytířskému středověku se zalíbil milostný příběh stavící proti sobě hříšnou a pravou lásku a oslavující trpělivou mužnost i neposkvrněnou ženskou ctnost. Hlavní motiv řeckého románu, osudové odloučení členů rodiny a jejich šťastné shledání po dlouholetých útrapách, se najde už v Komedii plně omyšl, takže by se zdálo, že se Shakespeare vrací ke konci své dráhy tam, odkud vyšel. Ale ve skutečnosti tu básník po skončení tragického období své tvorby sleduje nový umělecký cíl, čili slovy polského anglisty R. Dyboského „vstupuje na zcela nové stezky“ a zkouší nový dramatický typ, kterým vyjadřuje vřru v jisté vítězství dobra nad zlem. Pokus umělecky sice ztroskotal, ale vedl k posledním Shakespeareovým „dramatickým romancím“, svérázně symbolickým hrám se šťastným koncem. Perikles i Cerimon jsou předchůdci Prosperových, Marina je bliženkou Perdituinu, Dionysa připomíná zlou královnu v Cymbelinu.

Po stylistické stránce je hra rozpolcena na dvě nesoudržné části. Porušené veršování prvních dvou aktů se nápadně odráží od ostatního textu, zvláště od míst typicky shakespearového ražení, jako je scéna na moři, která připomíná Bouti, zejména tklivé, melodické verše, vyvolané domnělou smrtí Thaisinou (III. 1) nebo dojemné sledání melancholického Perikla s dcerou na lodi (V. 1). Básnické obrazy tu vyznačují neklamně shakespearovskou citovou „aurou“. Zdá se, že teprve osudy krásné Mariny básníka upoutaly. V Gowerových promluvách, většinou sruženě rýmovaných, které zdůrazňují epický a episodický ráz hry (srov. prology v J5), se básník snaží napodobit starožitnou mluvu Chaucerova vrstevníka Gowera, chybí jim však kouzlo archaismů Spenserových. Prosaické scény v mytilenském lupanaru (IV. 2 a 6), puritánskými viktoriány Shakespearoví upírané, nejsou zřejmě pečť autora Vety za vetu.

Perikles byla hra v době prvních Stuartovců nesmírně populární pro dobrodružný pohádkový ráz — motiv incestu a pobyt cudné hrdinky v nevěstinci Shakespeareových divákům nikterak nevěděl — takže když divadla byla po osmnáctileté přestávce znovu za restaurace Stuartovců (1660) otevřena, byl Perikles první Shakespeareovou hrou, která se dostala na scénu. V naší době se hrála s úspěchem v Anglii (zkráceně, bez I. aktu), v Americe i ve Francii. Básně T. S. Eliota Marina byla inspirována Periklem.

Povídku o Apolloniovi u nás zdramatisoval a vlastním nákladem r. 1792 vydal v době probuzenské malostránský knihtiskař Antonín J. Zima (vl. Zýma) pod titulem Tharsia z Tyru, „původní činohra v čtyřech jednáních, představená dne 27. listopadu 1791 v Českém vlastenském divadle u Hyberně pod zápravou pana Mihule...“ Shoduje se v hlavních bodech se starým románem, který se v 18. století znovu stal oblíbenou lidovou četbou. Titulní hrdinka je Shakespeareova Marina, její knižecí nápadník se jmenuje Anator, (hrál ho V. Thám), otec Apolon. Její matka Licinia je kněžkou bohyň Vesty jako v staročeském vyprávění. Děj začíná únosem Tharsie a odpovídá tedy posledním dvěma aktům Perikla. O zpracování

povídky poznamenal Jaroslav Kolár (Česká literatura VII. 4, 1959, str. 420), že „tak bohaté dějové pásmo se vymykalo možnostem dramatisace“. Patrně si neuvědomil, že epická látka byla zpracována s pomocí Gowerova veršovaného komentáře v celé šíři už v době Shakespeareově.

Perikles byla závěrečná hra 9. svazku musejního vydání (1872). Jím se dovršuje r. 1922, sedm let po dokončení překladu třiceti šesti her vlastního kánonu shakespearového, Otrvo akademické vydání. Překlad Malého ani Klášterského nebyl u nás nikdy hrán. Perikles je tedy jediná Shakespeareova tragikomedie, která se na našem jevišti dosud neobjevila, mimo loutkové divadlo. Pro loutky ji upravil — výslovně podle Shakespeareova Perikla — Karel Masek (Fa Presto) pod názvem Pyrokles, král tyrský. Vyšla nákladem tiskárny Loutkáře v Choceji r. 1919. Začíná návratem Pyroklovým z Antiochie a pomíjí ovšem — jako Mary Lambová v klasických Povídkách ze Shakespeara — choulostivé scény mytilenské. Od své předlohy se liší hlavně jedním detailem: zlá přestouňka chce Marinu vlastní rukou zabít, je však sama námořními lupiči probodnuta.

Různé teorie o autorství hry a její poměr k Twineově a Wilkinsově prosaické verzi probírá Chudoba I, str. 731—736. Výklad by bylo třeba doplnit výsledky novějšího bádání. O problémech hry pojednali v poválečných letech (1946—1956) knižně i časopisecky G. Wilson Knight, H. Craig, K. Muir, T. M. Parrott, P. Edwards, J. M. S. Tompkins, J. F. Danby, C. J. Sisson, M. C. Bradbrook, J. C. Maxwell aj. Autorství hry bylo předmětem diskuse na shakespearovské konferenci ve Stratfordě r. 1948 (srov. měřet Z. Vančury, Philologica IV. 2, str. 17—18). O podstatě a vzniku řeckého erotického románu psal u nás J. Ludvíkovský, Řecký román dobrodružný, Praha 1925 (srov. doplňkovou úvahu téhož autora o lidové epice v čas. Věda a život 1940, str. 323—328, 344—349). O českém románu o Apollonovi, králi tyrském, který byl předlohou polskému a ruskému znění, psal J. Polívka (Listy fil. XVI. 1889) a nejnověji Švéd N. A. Nilsson (1949).

P O Z N Á M K Y

Původní rozvláčný titul (viz Chudoba I, 733) zdůrazňuje oblibu hry u obecnstva (the much admired play). Kvartových vydání vyšlo od r. 1609 do 1635 celkem šest. Hra byla pojata teprve do přetisku F₂ r. 1664 spolu se šesti podvrženými shakespearovskými apokryfy. Od doby Malonovy se přidává jako 37. hra k uznanému dramatickému dílu Shakespeareovu.

Klásterský (ani Malý) neměnil latinské koncovky řeckých jmen a u jména Philemon ponechal v násloví zbytečně latinskou spřežku. Mění však c na k kromě jména Cerimon (v řec. tvaru bylo asi původně Chair-). Marsál — Malý lépe: maršálek — je vlastně dvorní ceremoniář (stanovi např. zasedací pořádek u tabule ve II. 3). Boul (dnešní bolt) mohli překladatelé

nahradiť českým Roubík nebo Závora. Slovo může ovšem znamenat též šíp, železko nebo řešeto, ale jde zřejmě o necudnou asociaci se slovem roubík, špejl. Jména rybářů v textu (II. 1) Klášterský počestil: Pilch, což Malý přeložil Čepička, tlumočí správněji Kazajka, Patchbrech (záplata na nohavičích) oba překládají Záplata. Ruský překlad (Gnéditč 1960) pokládá obě jména za nadávky a tiskne je malou písmenou. Výmluvné jméno francouzského prostopátníka Veroles (IV. 2) možno přeložit Vyrážka.

Shakespeare převzal část jmen ze svého hlavního pramene, osmé knihy rozsáhlé Gowerovy veršované skladby *Confessio Amantis*, sepsané anglicky na žádost Richarda II. Trojjazyčný básník John Gower (+1408), který se tu zjevuje, aby doprovodil a osvětloval spolu s němhrou spletitý děj hry časníkem Chaucerovým. Jméno Thaisa, u Gowera Thaysse (místo pův. Tharsia), autor přenesl z dcery na matku, která se v původním vyprávění — též v jeho české verši — jmenuje Lucina a je dcerou Altistratovou (původně Archi-). Ve hře se Lucina vyskytuje jen jako jméno bohyně porodu. Jméno Marina, vhodné volené pro dívku na moři zrozenou, patrně razil sám Shakespeare. Od něho snad též pochází přejmenování titulní postavy na Perikles. Tradiční jméno Apollonius, u Gowera Appolinus, mohlo svádet k záměně s bohem Apollonem. Někdy se Perikles vysvětluje obměnou jména Pyrocles, hlavního hrdiny Sidneyho romantické Arkadié, jejíž vliv byl značný. Stojí za zmínku, že ve francouzské verši si dal hrdina po ztroskotání falešné jméno Perillé či Perillie, protože čelil tolika nebezpečím. Ale jméno athénského státníka mohla Shakespeareovi vnuknout četba Plutarcha. Kupříklad se u Gowera nazývá Leonin (lat. Leoninus, lvi) a jde patrně o zkomoleninu z Lenonius (adj. odvozené od lat. leno — kupříklad). Zde se tak nazývá Dionýsín služebník. Jméno chůvy Lychorida je z lat. Lycoris. V staročekském románu vystupuje „Ligoria, má dojčka“. Řadu řeckých jmen volil básník bez zřetele k předlohám. Escanes je patrně zkomolenina ř. Aischines.

Pohádkový děj se odehrává střídavě v různých zemích kolem Středozemního moře. Antiochie je staroslavná syrská metropole na řece Orontu, někdější sídlo Seleukovců. Pentapolis je v Kyrenajce v africké Lybii, Týrus ve Foinikii. Efezus je známé ionské město na břehu Egejského moře se slavným chrámem Dianiným (viz úvod k poznámkám ke KPO). Mytilene město a ostrov (starověký Lesbos) při pobřeží Malé Asie. Tarsus je maloasijské město blízko Adany, ve starověké Kilikii na břehu řeky Kydnu, kde se kdysi Antonius setkal po prvé s Kleopatrou. — Děj zahrnuje asi 16 let (jako ZP). Mezi II. a III. aktem uplynulo aspoň 9 měsíců a mezi III. a IV. je mezera, ve které novorozené vyspěje v půvabnou pannu.

1 Kvatembr = čtvero suchých, tj. postních dnů. Orig. ember-eyes — předvečery těchto třídních postů, nařízených církevním koncilem r. 1095 pro každé čtvrtletí. Posty připadaly na středu, pátek a sobotu

po první postní neděli, po Hodu božím svatodušním, po svátku Povýšení sv. kříže (tj. po 14. září) a po dni sv. Lucie (tj. po 13. prosinci).

2 Orig. the purchase is to make men glorious. Smysl: vyplátí se učinit lidi ctizádostivými (vzbudit touhu po slávě). Násl. lat. verš: a dobrá věc, čím je starší, tím je lepší.

3 D. W. přidává scénickou poznámku: ukazuje na hlavy. Malý podobně jako Delius k tomuto místu poznamenává (pozn. č. 2): Při tom ukazuje na hlavy nešťastných ženichů, nastrkané na koly před palácem.

4 tj. před porodem.

5 Orig. sometimes famous princes, like thyself — knížata kdysi slavná jako ty.

6 Orig. I assume the lists — pouštím se na kolbiště, tj. podniknu zápas. (Obvykle: I enter the lists.) Kl. ani Malý si neuvedomili, že lists tu znamená zápasisti.

7 Věřilo se, že mláďata zmije se při zrození prokousávají tělem matky. Tato pověra se uvádí na doklad, že Wilkins měl účast ve hře, protože se u něho vyskytuje i jinde.

8 Orig. womb — lůno.

9 Vynechán pokyn: Kneeling — kleká.

10 Orig. faster than the years — dosl. rychleji než léta. Smysl dalšího verše: a kdyby se obával, jak se jistě obává.

11 Orig. my liberties — dosl. moje (výsostná) práva.

12 Orig. who first shall die to lengthen life — dosl. kdo dřív má umřít, aby (druhému) prodloužil život.

13 Orig. hollow eyes — vpadlé oči.

14 Orig. Thou speak'st like him's untutor'd to repeat: — mluvíš jako ten, kdo neumí říkat: (následuje pořekadlo).

15 Orig. The ground's the lowest. Smysl: kdo už leží na zemi, je nejnižší (nemůže už dál spadnout).

16 tj. ulicích.

17 Řekové po desetiletém marném obléhání Tróje, jehož část vylíčil Homér, předstírali odjezd a zanechali po sobě velkého dřevěného koně s uvnitř skrytými bojovníky, Trojané ho vtáhli do města a Řekové pomoci této lsti Tróje dobyli. Viz 2. kn. Vergiliový Aeneidy (přel. O. Vahorný).

18 Orig. pardon old Gower, — this longs the text — promiňte starému Gowerovi — to patří k textu (hry).

19 Narážky na zabírání obecní půdy pány na pastviny, které pranýřoval T. More v Utopii (srov. 2J6 pozn. 17), a snad též na právníky.

20 Orig. drones — trubčím. Finny subject (v násl. verši) — tvor ploutvení opatřený, ploutvovitý (míni se velryba, která ovšem nemá šupiny!).

21 Kl. jídla počestil. Orig. puddings and flap-jacks, and thou shalt be welcome — jitrnice a lívance a budeš vítán. Slovo pudding má dnes

v Anglii jiný smysl, ale flapjack se uchovávalo v tomto významu v americké angličtině.

- 23 Zákony proti žebrákům a tulákům byly v době alžbětinské kruté a nemilosrdné.
- 24 Nejasné místo, s kterým si komentátoři nevědí rady. Orig. for his wife's soul (dosl. za duši své ženy) snad znamená: za cenu nevěry své ženy.
- 24 Orig. a pair of bases — dvoúdlíná suknice, sahající od pasu ke kolenům, připevněná ke kabátci, kterou byl oděn rytíř na koni.
- 25 Lat. — „Váš jas je mi životem!“
- 26 Špan. (più je však ital.) — „Spíše mírností než silou“.
- 27 Lat. — „Mně vrchol slávy vede vpřed“.
- 28 Lat. — „Co mě živí, mě uhašuje (hubí)“.
- 29 Lat. — „Tak se má zkoušet věrnost“.
- 30 Lat. — „V této naději žiji“.
- 31 tj. budí úžas, že tak malý tvor nadělá tolik hluku.
- 32 Orig. breathing — zde: pocvičit.
- 33 Orig. enjoineth us — nám káže (nás zapřísahá).
- 34 Cam. to her state — dosl. proti její vznešenosti (velebnosti). Poněvadž to nedává dobrý smysl, lépe by vyhovovala Walkerova emend. your: proti vašemu majestátu.
- 35 Orig. wash — lépe: smáží. Malý: okřikni vlny smáčející nebe. V násl. verš, „spoutej kovem“ (orig. brass) je narážka na báji o Aeolově slují, v níž choval bouřlivé větry. Srov. líčení bouře v 1. kn. Vergiliový Aeneidy.
- 36 Orig. unheard — dosl. neslyšen (vztahuje-li se na hvězdy v min. větě). Ale Harr. vysvětluje podle pův. Q: Neslyšís, Lychorido?
- 37 Orig. even for this charge, tj. už kvůli světenému děcku.
- 38 Orig. scarcely coffin'd. Správněji překládá Malý: neb sotva v rakev uloženu. Klášť. byl patrně uveden v onyl Schmidtovým scantly (arch.).
- 39 Orig. the very principals — trámy (břevna, jež drží střechu). Malý: samy krokve.
- 40 tj. vaše povaha (orig. nature). Smysl: je podivno, že se tak namáháte, ač nemusíte. Narážka na trampoty, jimž je vydán lékat.
- 41 Orig. darken — zbaví lesku, poskvrní. Malý: můž zatemnit.
- 42 Orig. Wrench it open — dosl. vypačte ji.
- 43 Orig. balmed — dosl. natřena balsámem.
- 44 Orig. in my closet — spíše: v mé pracovně.
- 45 Kl. překládá doslova (orig. rough). Delius upozornil, že Wilkinsovo vyprávění tu má „still music“. D. W. podle toho dosazuje adj. still (tichá), což by lépe odpovídalo násl. adjektivu bolná. Ale je možné, že právě mocnými drsnými nesouzvuky se má Thaisa probudit ze mdlob. I v jiných Sh. hrách se sledáváme s léčebnými účinky hudby

- (viz např. L. IV. 7). A. Smirnov však soudí, že hudby se tu používá na způsob zaklínací formule: vzývá se tak bůh lékařství Aeskulap.
- 46 Orig. blow — zde spíše: rozkvétá (tak Malý). Násl. vers: orig. through you, increase our wonder — skrze vás náš úžas zvětšuji.
- 47 Orig. litigious — přeseňji: svárlivém (tak Malý), tj. přerušovaném stálými spory.
- 48 Orig. I charge your charity withal — svěťuji vaší lásce.
- 49 tj. klidnému moři. Bouřlivý vládce vod předstírá klid.
- 50 Vynech. there — tam.
- 51 Orig. abide — zůstat. Malý přeseňji: bydlet.
- 52 Orig. a wench full grown — dívku dospělou.
- 53 Vynech. small — útlé.
- 54 Orig. night-bird — noční pták, zde ovšem slavík. Kl. užil řec. filomela jako Malý.
- 55 Orig. goodly creature — milé, půvabné stvoření. Kl. překládá, jako by orig. měl godly a jako by šlo o slovní hříčku s násl. gods. Přehlédnutí či úmyslná emendace? Malý překládá: líbezné stvoření. „Vojín bud“ (přechozí vers) — tj. jedné bez milosti, bud nemilosrdný.
- 56 Orig. favour — líce. „Přiznivý“ přidáno. Věřilo se, že truchlivé vzdechy stavují krev srdci potřebnou a ničí tak zdraví.
- 57 Dosl. překlad. Místo je zřejmě porušeno. Hudsonova konj.: on the sea-margent — na mořském břehu (jdi se projit). Malý překládá: pokud nevrátí se příliv mořský. Ale Harr. vykládá smysl: než je zničíš. Volný rus. překlad má podobně jako Kl.: ot vozducha morskogo oni pobljoknut (zvadnou).
- 58 Orig. boatswain — vl. loďmistr.
- 59 Podle Malona jméno španělského admirála Dona Pedra de Valdés, zajeťého Drakem.
- 60 tj. let.
- 61 Orig. sodden — dosl. prosáklé. Narážka na léčení venerických nemocí potní kúrou.
- 62 Orig. chequins (it. zecchino, franc. sequin) — starý benátský zlatý peníz v ceně asi tří tolarů, který se razil od konce 13. stol. v platnosti 22 benátských liber, nazvaný podle mincovny Zecca di Venezia; kdysi byl oblíben na Blízkém východě.
- 63 Orig. good — zde: hezkou.
- 64 Orig. I cannot be bated atd. Dyce emendoval I na it. Pak by věta zněla: Nemůže se slevit ani halít z tisíce zlatáků. Jinak by byl mluvčím jeden z pirátů, nikoli Bout.
- 65 Veroles z franc. vérole, což je lidový název pro vener. nemoc, syfilis; srov. lat. variola — černé neštovice.
- 66 Orig. in our shadow to scatter his crowns in the sun — do našeho stínu (tj. pod náš krov), aby promrhal své koruny na slunci, čili jak Deighton vykládá: v paprscích její krásy. Vývěsním štítem býval ve vytkřených

domech Amorek, zde snad měl dům znamení „U slunce“. Výklad Malého, že lákavým vývsním štítem se tu míní Marina, se opírá patrně o Delia. „Na dveřích“ Kl. přidal.

⁶⁷ Orig. come — zde spíše citoslovce: no.

⁶⁸ Věřilo se, že víchr a hrom vypudí úhoře z bahna a pak se snadno chytanou.

⁶⁹ Orig. If fires be hot — je-li (pokud je) plamen horký. Marina tu naráží na tři možnosti úniku sebevraždou. Srov. O III. 3.

⁷⁰ Orig. if thou hadst drunk to him — kdyby sis s ním byla připila (jedem).

⁷¹ Narážka na pověru, že střízlivci soucitně pečují o zapomenuté hroby. Srov. Cy pozn. 72.

⁷² Orig. doth swear to the gods that winter kills the flies. Nejasné místo. Kl. jako Malý se řídí pochybným výkladem Malonovým. Smysl: jsi jako ten, kdo ustrašeně přisahá bohům, že mouchy zabíjí zima (ty žes nevinen).

⁷³ Orig. stages — stádia.

⁷⁴ Orig. his mortal vessel. Vessel může znamenat loď i nádobu; zde: jeho tělesnou schránku.

⁷⁵ Orig. rutting — vl. říje, zde: prostopášnost.

⁷⁶ Orig. generation — též: plození.

⁷⁷ Orig. quirks — spíše: vytáčky.

⁷⁸ Orig. green-sickness — zde spíše: upejpacovost. Pox překládá Kl. mor, hned nato nákaza (tj. lues).

⁷⁹ tj. nechci užít neslušného slova. (Orig. I can be modest.) Násil. řádky jsou porušeny a různě se emendují. Překlad Klášterského se shoduje s výkladem Siss.

⁸⁰ tj. promínu ti to.

⁸¹ Vynech. inkle — kment.

⁸² Orig. in it the king — v ní je král. Malý správně: veze krále. Klášterského asi zmátló, že loď se tu označuje it, nikoli she, jak je dnes obvyklé. U Sh. bývá obojí gram. rod. Před tím v prologu je neutrum (his a to him). W. Franz ve své shakespeare'ské mluvnici (Die Sprache Shakespeares, 4. vyd. 1939, str. 202) se mylně domnívá, že tu jde o tvary mužského rodu. (Tvar its nebyl ještě v době Sh. běžný a him se užívalo jako dativ k it.)

⁸³ Orig. one mortal night — jedné smrtelné noci. Míni se noc, ve které domněle zemřela jeho žena. Avšak duševní poruchu nezavinila tato noc, nýbrž zpráva o smrti jeho dcery.

⁸⁴ Orig. zprava for the staleness — omrzely nás svou jednotvárností.

⁸⁵ Orig. graff — štěp (štěpenou ratolest).

⁸⁶ Orig. a young Lady — se slečnou (tj. svou průvodkyní).

⁸⁷ Porušeny text. Cam. emenduje podle Malona a Steevens: Fair one, all goodness that consists in bounty expect even here... Tak též Siss.

a Alex. Překlad Kl. odpovídá pojetí Steevensovu, který expect vztahuje k bounty. Ale D. W. restituuje původní beauty a expect spojuje až se závěrečným thy sacred physic shall receive such pay... Podle něho by překlad zněl: Krasavice, jež jsi dobrota sama, očekávej..., že tvá svatá léčba dojde odplaty.

⁸⁸ Marina se k otcí přiblížila, on nevrle zabručí. Vydavatelé sem vsunují poznámku „odstrť jí“, což je ve shodě s dalším textem, kde se praví „odstrčil jsem tě“. Ve staré verzi románu ji surově udeří (kopne!) do tváře, takže krváčí.

⁸⁹ Vynech. square — rovné, pravidelné.

⁹⁰ Orig. friends — zde: příbuzní.

⁹¹ Cam. Motion! Ale F má Motion?, což přijímá Siss. ve smyslu „loutka?“ Tak vykládal už Steevens.

⁹² Orig. for yet he seems to doubt — dosl. neboť se zdá, že ještě pochybuje.

⁹³ Kl. zde změnil Lysimachus na Helikanus podle smyslu: Lys. domlouvá před tím Helikanovi, aby Periklovi přisvědčil, že není dobře odporovat bláznů. Podle Cam. naznačuje Kl. scén. poznámkou, že hraje hudba. Tuto změnu navrhl Dyce. Qi, 3, tu má: Lys. Music my Lord? I hear. Alex. následuje Cam. a Del.: Lys. My lord, I hear. (Music). Ale Siss. se řídí podle F.: Lys. Music, my lord, I hear. The New Temple Sh. (vyd. Ridley) má: Lys. Music, my lord, I hear. Podobně (podle Hudsona) u D. W. Patrně hudba tiše hrála a diváci si domyslili, že ji slyší jen Per. Ale u Malého, který Dyceův podnět nepřijal, čteme: Lys. Slyším tu hudbu, králi. T. Gnědit má po sc. pozn. hudba: Lys. Отлично слышу, цесарь. O hudbě nebeských sfér viz KB pozn. 102. Orig. what pageantry, what feats, what shows, what minstrelsy and pretty din — dosl. jaké průvody, jaké činy, jaká divadla, jaké zpěvy a jakou pěknou hudbu. Místo feats přijal Kl. rozumnou emend. Walkerovu feasts. „Denné“ přidal pro rým.

⁹⁵ tj. je pannou.

⁹⁶ Orig. Reverend appearer — dosl. ctihodný zjeve.

⁹⁷ Orig. my sanctity will to my sense bend no licentious ear — dosl. má posvátnost (můj svatý úřad nebo snad přímo: slib čistoty) nepopře volného sluchu mé smyslnosti. D. W. vykládá: ukáže-li se přes všecko zdání, že to není můj manžel, má posvátná hodnota zabrání, abych podlehla tomu, co mé oči mi praví. (V staročeské verši byla kněžkou Vestinou, vestálkou.)

⁹⁸ Podle antického bájesloví proměňovali bohové vynikající a zasloužilé muže po smrti ve hvězdy. Srov. Caesarovu apotheosu v Ovidiových Proměnách (překl. F. Stiebitze, str. 494—5). — Básnickova oslava obětavého a nezištného lékáře-divotorce Cerimona (o jeho „learned charity“ srov. zejm. III. 2) se někdy spojuje se současným snátkem (1607) jeho starší dcery s proslulým lékařem Johnem Hallem. Ale

nelze tvrdit, že se Shakespeare do té doby nepříznivě vyjadřoval o lékařské vědě. Macbethovo pohrdavé „Hoď psům své lektvary!“ zdůrazňuje spíše lékařovu neschopnost zhojit těžkou duševní poruchu. O lékařském umění Gérarda, otce Helenina (KVN) se mluví s nejvyšším uznáním. Též bratr Lorenzo (Vavřinec, RJ) je vznešená postava, kdežto dryáčnický dr. Pinch (Štípec, KPO), vymítající zlé duchy, nebyl lékařem, nýbrž kantorem, a tedy patrně klerikem.

⁹⁹ tj. lidí. Ale Haliwell emenduje na her — ji.

SHAKESPEAROVY BÁSNĚ

Básník Shakespeare je dnes úplně zastíněn Shakespearem dramatikem. Teprve v poslední době si jeho sbírka sonetů došla i u nás zaslouženého uznání, ačkoli Nerudův orgán už před sto lety na ně upozorňoval a F. X. Šalda ve svých Bojích o zítřek suggestivně vyjádřil svůj dojem z jejich neobyčejné intenzity. Ale současníci oceňovali především Shakespearovy básně epické. Jeho básnická prvotina Venuše a Adónis (1593) patřila počtem vydání k nejoblíbenějším knihám své doby a možno říci, že byla jeho nejpopulárnějším dílem. Do r. 1640 měla 16 vydání, kdežto jeho nejčtenější vlastenecké hry, Richard III. a první díl Jindřicha IV., byly v téže době vytištěny devětkrát. Zachovala se řada svědectví o oblíbenosti básní. Spenserův přítel G. Harvey zaznamenal (1601?), že mládež se kochá Venuší a Adónisem, kdežto moudřejším (the wiser sort) se líbí Lukrécie a Hamlet. V první básni vyšel Shakespeare vstříc renesanční zálibě v eroticky zabarvených antických bájích, podobně jako Marlowe ve své bujně parafrázi Musaiovy básně o mladé lásce Héry a Leandra. Psal-li Shakespeare své výpravné básně, aby si přivydělal v době zavření divadel, přednější snad byly důvody prestižní: dojit uznání a úspěchu jako básník a zároveň si zajistit přízeň vlivného mecenáše, která by ho hmotně i společensky povznesla. Tato poesie se obracela spíše k vybranému čtenářstvu dvorských a vzdělaných kruhů na rozdíl od her, určených především širokému publiku veřejných divadel. V epice je zvlášť patrný vliv školského studia klasiků mladistvého Shakespeara, v první řadě Ovidia, jehož ohlasy se naleznou i v sonetech a hrách. Ještě r. 1660 doporučoval anglický pedagog Charles Hoole, překladatel Komenského Orbisu, z klasiků především Ovidiova díla za středoškolskou četbu (v knize A New Discovery of the Old Art of Teaching Schoole).

Na poli epiky se Shakespeare nemůže měřit s Chaucerem ani se Spenserem, kterému se ovšem v lecčems blíží. Prof. Grierson soudil, že jeho epické skladby jsou v základě špatné básně, ale že je mohl napsat jen génius. Dnešnímu čtenáři se zdají jeho rýmované strofy příliš knižní, přetížené preciosní rétorikou, i když Venuše a Adónis dosud okouzluje melodii verše a barvitými obrazy z přírody. Jsou zajímavé i pro studium vývoje mladého dramatika. Lukrécie připomíná v mnohém Tita Andronica, současně vydaného (1594). V epice zůstává typickým alžbětincem, nepřetřítá své současníky a píše v duchu své doby, která mlouvala bohatě

VENUŠE I ADÓNIS

Venus and Adonis

Orientální báje o krásném Adónisovi je známa jako symbol vegetačního procesu, věčného koloběhu života a smrti v přírodě. Bionův slavný žalozpěv byl u nás překládán už v dobách obrozenských. Shakespeara však nezapomínalo bájevloužitelnost. Ve svém eposu rozptěl motiv Adónisovy nezajímavé bájevloužitelnosti. V Marlowově básni Héro a Leander, kterou Shakespeare mohl číst v rukopise, se sice mluví o Venuši, jež se chce „ve své náhě nádhře“ zalíbit „netečným a pohrdavým očím“ pyšného Adónise, a také ve Spenserově Královně vil je zmínka o jeho „nevšímavém srdci“. Ale Shakespeare zřejmě přenesl na svého Adónise základní rysy zkažky o cudném Hermafroditovi, vzdorujícím roztoženému nymfě Saimacidě (Proměny, kn. IV), a nepřístupného, do své vlastní krásy zamilovaného Narcise, po němž marně prahne nymfa Echo (tamtéž, kn. III). Milostná agónie vášně Venuše tváří v tvář bezcitnému krasavci se popisuje až na hranice lascivnosti. V nedůstojné úloze smyslné svůdnice ztrácí Venuše své kouzelné božství. Není to Afrodité, zrozená z pěny mořské, Botticelliho éterický zjev, spíše plodivá syrská Kybele, nýjící touhou po svém nešťastném miláčkovi Attiovi z přibuzné báje (srov. Kalendář, kn. IV). Ale bylo by křivdou přisuzovat básníkovi sklon k dráždivému erotismu. Projevu se tu naopak jako mravokárce (viz strofu 133 a 134), citlivě rozlišující mezi pravou láskou a vlností, která budí jeho ošklivost. Podobný odpor vytvořme z Lukrecie, ze sonetu 29, z Hamleta (Tragédie II, str. 162, v. 10) a zvláště z Leara (tamtéž, str. 297, v. 20—33).

Drobný epos — epyllion — působí jako skvělé slohové a metrické cvičení budoucího mistra, který staví na odív své veršovnícké umění a přímo hýří poetickou výzdobou a udivuje slovní vynalézavostí. Dnešního čtenáře překvapí a upoutají svěží popisy a realistická přirovnání: obraz vzpínajícího se hřebce — zůstal symbolem živelné vášně i v moderní literatuře a ve filmu — nebo potápka, nořící se z vln, nebo prchající zajíček, líčený přímo s odbornou znalostí zkušeného myslivce, jak nadhodil kdysi W. Bagehot ve své stati o Shakespeareovi. Metrum převzal básník z Lodgeovy básně o Scylle (její děj je rovněž čerpán z Ovidiových Pro-

vyšperkovaný sloh. Zato intimní poesie sonetů, v nichž básník konečně našel sama sebe, je modernímu čtenáři blízká. Po překypující energii a rozvlněnosti prvních básní písňné světné forma sonetu vedla k uměleckému omezení, které je nezbytnou podmínkou mistrovství. Velkého lyrika promrazují též lyrické živly v dramatech, zejména četné písně. Nejvíce se jich naleznou ve veselohrách, vzácnější, ale tím působivější jsou tyto náladové vločky v tragédiích, téměř bez písní jsou však hry historické.

K 36 dramátům foliového vydání a k dodatečně přijatému Periklovi se v shakespeareanské kánonu druží 6 — nebo při rozdělení Vášnivého poutníka na dvě části 7 — básnických skladeb, čímž počet jeho děl dosahuje čísla 43 (nebo 44). Písňné vzato zaručeně Shakespeareovy jsou jen dva eposy, které sám vydal, a pokoutně vydané sonety, alespoň z valné části. Tři další čísla se považují za nejistá: Nátek milenčím, Vášnivý poutník a Fénix a hrdlička.

O překlad nedramatické poesie se dělí Vrchlický s Klášterským. Podle počtu veršů jí přeložil Vrchlický asi polovinu: Venuši i Adónise a čtyři pětiny sonetů. Měl v plánu přeložit veškeru Shakespeareovu nedramatickou poesii, kterou stavel vysoko. V dopise své přítelkyni paní M. Volfové v Jičíně (1906) píše: „Trochu jsem pracoval, a sice překládal sonety Shakespeareovy (schází mi ještě asi 54 kusů do celku), šlo to celkem dosti dobře, rád bych pak dodal ostatní lyriku a epiku jeho, *nejlepší věci* vůbec, které znám.“ Překladem všech Shakespeareových básní mělo vycholít jeho obrovské životní dílo tlumočnické. Záchvat, který mu r. 1908 trvale ochromil neúnavný mozek, zmařil jeho předsevzetí. Dokončení obtížného úkolu připadlo po Vrchlického smrti Klášterskému. Dar geniální, bezstarostné improvisace, která přenášela jeho mistra přes všechna úskalí originálu, byl sice Klášterskému odepřen — čtenář má pocit, že překladatel je jako šňerovačkou tísňen stručností originálu a náročností metrického vzorce — ale snažil se poctivě o Sládkovu věrnost. Díky jeho vytrvalé péči byla veškerá Shakespeareova poesie do r. 1925 převedena do češtiny.

Na překlady strofických básní, kde je překladatel vázán rýmem, není možno klást tak přísné požadavky jako na pohodlnější nerýmovaný blankvers. Proto by nebylo spravedlivé vytýkat nezbytné stylistické úchylinky; stačí upozornit na občasná přehmaty, které by mohly zkreslit smysl původního textu.

měn) a ze Spenserova Pastýřova kalendáře. Počet vydání potvrzuje neveselí oblibu básně, kterou mladí páni chovali pod polštářem jako rukověť lásky, jak to zvěstil W. Scott v románě Kenilworth (ne bez nehorázného anachronismu — Sidney zemřel 7 let před vydáním básně).

Stručný, ale výstižný rozbor obou epických básní podala M. C. Bradbrooková v knize Shakespeare and Elizabethan Poetry, 1951. Okolnosti vydání básně a dedikace rozbírá Chudoba I, str. 339—346, její romantický ráz charakterizuje Chudoba II, str. 29—39.

P O Z N Á M K Y

Pro libozvuk nahradil Vrchlický v titulu spojku a spojkou i. Samo motto prozrazuje Shakespeareovo zaujetí Ovidiem. Pochází ze sbírky Amores (Lásky, kn. I, XV, 35) a znamená doslovně: Necht se dav obdivuje lacinostem (banálnostem); mně at nalévá zlatovlasý Apollo poháry piné kastalské vody — ve veršovaném překladu R. Mertlíka:

Dav at se všednostem diví! Mně Apollón plavý at podá
pohár, jenž kastalským zdrojem naplněn po samý kraj.

Kastalský pramen je symbolem básnické inspirace. Vyvěrá na úpatí hory Parnasu v sousedství delfské věštírny ve střed. Řecku (Fókiis). Věnování hraběti ze Southamptonu, tehdy devatenactiletému, přeložil Vrchlický volně. Přesný překlad dedikace má Chudoba I, str. 343. Shakespeare v ní mluví o „prvorozenci“ své inspirace (the first heir of my invention), neznámá to však, že Venuše i Adónis je jeho první dílo, spíše že je to první práce, kterou se chtěl v tisku proslavit. Dramatická tvorba se počínala a nepovažovala se za literaturu. Nezdá se však, že by „vilía“ v citátu z Ovidia znamenalo, že Shakespeare sám s opovržením sblížil na plytkou divadelní zábavu a že se odvrací od dramatické činnosti k vznešenější poesii.

Básník užil šestistídkové strofy a desetislabičného verše s rýmem ababec.

- 1, 5 *stála*: orig. makes amain unto him — dosl. ruče k němu spěje (přihlíží k výsledku).
- 3, 2 tj. aby se nevzdálil.
- 5, 1 Vlhkost, vlážnost ruky se pokládala za známku smyslnosti. Srov. O, pozn. 108.
- 10, 4 Vynech. or prey be gone — nebo až kofist zmizí.
- 14, 6 V orig. strofa nekončí otázkou.
- 15, 2 Orig. dive-dapper — potápka (Podiceps).
- 17, 4 Orig. in every jar — kde války ruch.
- 18, 2 Orig. uncontrolled crest — nepřetemožitelný, tj. mocný, chochol.

- 24, 2 *šedé*: orig. grey značí naše modré.
- 25, 4 Orig. dance on the sands, and yet no footing seen — tančit na písčínách a nezanechat stop (bohyň se vznáší).
- 26, 3 Do Venušina vozu byly zapřaženy holubice.
- 28, 2 Vynech. dámties to taste — lahůdky k pochoutce.
- 28, 6 Opakuje se tu refrén známý z první řady sonětů.
- 30, 3 Titan, tj. bůh slunce.
- 39, 1 *Miláčku*: orig. fondling — spíše: blázinku.
- 42, 5 Orig. nemá přímou řeč.
- 44, 4 *divě*: orig. aloud — hlasitě, živě.
- 46, 2 *svatnaté*: orig. compass'd — prohnuté.
- 48, 4 *houvné*: tj. čabraku.
- 50, 2 *uši vysoké*: orig. short ears — krátké uši. F. Nevrla překládá odborně: Roh plný, pevný kloub a dlouhá spěnka, hrud širá, jasné oko, hlava štíhlá, šij strmá, krátké ucho, noha tenká, dost hřívý, pevný hřbet, záď vznosně zdvihlá: a živě nozdry, kůže bez chyby, že mimo jezdecke nic mu nechýbí.
- 53, 4 Orig. he stamps, and bites the poor flies in his fume — dosl. dupe a kouše ubohé mouchy ve svém vzteku.
- 54, 6 *brachuji* volil Vrch. pro rým; orig. crows — vrány.
- 56, 5 *srdece obhřtce*: orig. heart's attorney, tj. jazyk.
- 56, 6 Orig. the client breaks — dosl. klient, zákazník, se zhroutí (udělá úpadek).
- 58, 1 *plaše*: orig. wistly — spíše: pozorně, napjatě.
- 58, 2 *chmurnému*: orig. wayward — svěhlavému.
- 60, 5—6 Děj němohry vysvětloval herec zvaný chorus (vl. sbor, srov. J5 a P). Podobnými tlumočníky byly její slzy.
- 61, 3 *mrmorem*: orig. alabaster — úbělem.
- 65, 3 *uhlí*: orig. a coal — uhlík.
- 70, 4 *sám*: správně samo.
- 88, 2 *hloupost*: orig. strangeness — zde spíše: chlad.
- 89, 1 tj. slunce.
- 92, 4 *on*: správně ona.
- 94, 3 *ztracen*: orig. tir'd — znaven, ztrápen.
- 100, 1 Orig. Now is she in the very lists of love — dosl. nyní je na pravném kolbišti lásky.
- 101, 1 Zeuxis, slavný řecký malíř (5. stol. př. n. l.) maloval prý hrozny tak věrně, že ptáci přilétali a klovali do obrazu.
- 104, 1 *Na mocném hřbetě*: orig. on his bow-back — na křivém hřbetě.
- 109, 1 *Žárřtivost*: orig. Jealousy — zde spíše: úzkost, starost.

- 115, 1 *škopci*: orig. sheep — ovci.
 118, 3 Orig. each envious briar his weary legs do scratch — dosl. každé nenávislné hloží mu drásá znavené nohy.
 121, 6 tj. aby se nezaproněvila své cudnosti.
 126 Panenské vestálky, kněžky starého Říma, zasvěcené cudnosti, ochránkyňe posvátného ohně bohyně Vesty, staví básník ana-chronicky vedle křesťanských jeptíšek, vázaných řeholním slibem čistoty.
 136, 3 Orig. and homeward through the dark laund runs apace — a k domovu temnou pasekou spěšně běží.
 144, 5 Podle Ovidia (Proměny X., v př. F. Stiebitze, str. 312—320) byl Adónis synem Myrrha, která vzplanula hříšnou láskou k vlastnímu otci, kyperskému králi Kinyrovi.
 145, 6 Orig. and all in haste she coasteth to the cry — dosl. a v plném spěchu se přibližuje směrem ke křiku (halasu).
 147, 3—4 Vrch. tlumočí přilís volně. Orig. wreath'd up in fatal folds just in his way, the fear whereof doth make him shake and shudder — vztyčený v osudných závitěch právě v cestě, z něhož strach ho roztrfese.
 156, 1 Orig. Hard-favour'd — ohyzdňý, nikoli tvrdý.
 156, 3 *hlavo ztrřetěná*: orig. grim-grinning ghost — dosl. příšerně rozštěbený duchu (zjeve).
 158, 6 s *ebenovým lukem*: orig. Death's ebon dart — ebenovou, tj. černou střelou smrti.
 159, 3 v *stěpoty trýzeň*: orig. into eternal sleeping — dosl. ve věčný spánek.
 163, 1 *pozvi*: orig. hollo — hlahol.
 170, 6 Srov. O, pozn. 88.
 175, 2 v *hvozdech*: orig. imprison'd in the ground — uvězněn pod zemí (podle báje, že král větrů Aiolos choval větry v podzemní slují).
 177, 1 *jí má ji*: orig. noteth — pozoruje.
 181 Bílá a růžová pleť, chráněná před sluncem, byla alžbětinským ideálem krásy.
 184, 5 *jalovy*: orig. mulberries — moruše.
 188, 5 Orig. she lifts the coffer-lids that close his eyes — dosl. zvedá víka pokladnice, která kryjí jeho oči.
 191, 1 Orig. má synonyma: fickle, false, and full of fraud — nestálá, falešná a plná klamu.
 195 Podle Ovidia proměnila sama Venuše krev svého miláčka v rudý květ anemony. (Proměny, str. 329, přel. F. Stiebitz.)
 196, 3 V orig. tu není přímá řeč.
 199, 2 Orig. and yokes her silver doves — a zapřáhne své stříbrné holubice. V městě Pafosu na Kypru byl slavný chrám, zasvěcený Venuši.

ZNEUCTĚNÍ LUKRÉCIE

The Rape of Lucrece

Zneuctění Lukrécie se druží k předchozí skladbě na způsob palinodie: proti marné touze bohyň lásky se staví brutálně ukojená touha mužská, protějším nezkušného, cudného jinocha je zralá, ale ctnostná římská pani. Shakespeare snad napsal Lukrécii na žádost svého mecenáše nebo aby se očítil oslavou hrdé ženské ctnosti v očích těch, kdo první básni vytýkali rozkošnické zaměření. Lukrécie je náročnější a pečlivěji vypracována než autorova bájeslovná prvotina. Básnický se jí však nevyrovná a nedošla takové obliby. Přesto vyšla do r. 1640 v 8 vydáních.

Jde o známou historii z legendárních římských dějin na rozhraní monarchie a republiky. Básník vychází opět ze svého oblíbeného Ovidia (Fasti — Kalendář II, v. 721—850); ale přihlíží též k Liviovým dějinám Říma. Jistě znal i Chaucerovo vyprávění v Legendě o hodných ženách, které čerpal ze stejných pramenů. Klasická stručnost Ovidiova se nápadně odráží od rozvtělého líčení haněbných úkladů chliphého prince invence, která pouhých 73 řádek stručně předlohy rozprává do 1855 rýmovaných veršů, je účinku básně na škodu. Dnešnímu čtenáři vadí zejména četné reflexivní vložky, rozbírající duševní i tělesný stav hrdinky, a její rétorické tříady v četných variacích, které opět a opět odvádějí od děje a nemohou zaujmout. Poněkud dramatičtější jsou macbethovské úvahy násilníka před činem. Postup děje zpomaluje i rozvláčný popis nástanného koberece s vetkaným obrazem trojských bojů (myslenku mu zřejmě vnukla Aeneis I, v. 456—495, portrét spoutaného lstivého Sinona je vzat z II. zpěvu, v. 57n). Styl je misty přetížěn eufuistickými slohovými výstřednostmi, z nichž Shakespeare vybídl teprve ve svých hrách, jak ukazují satirické šlehy v MILS. Ale typicky shakespearovské jsou Lukréciiiny úvahy o čase, noci, smrti, přiležitosti.

Četba Lukrécie podnítila Puškina k byronovskému vtipné parodii Hrabě Nulin o zahanbení záletného slechtice energickou hostitelkou. O vzniku své povídky píše: „Ke konci r. 1825 jsem znova pročítal Lukrécii, Shakespeareovi dosti slabou básni, a pomyslíl jsem si: Co by se bylo stalo, kdyby bylo Lukrécii napadlo dát Tarquiniovi políček? Možná, že by to bylo ochladilo jeho podnikavost a byl by musel s hanbou ustoupit.... Myslenka

napsat parodii na Shakespeareovo vyprávění mě tak silně pokousala, že jsem neodolal a za dvě dopoledne byla povídka hotova.“

O vydání básně a jejím poměru k VA viz Chudoba I, str. 344—349. Jejím rozbor podává Chudoba II, str. 39—51.

POZNÁMKY

Na titulním listě původního vydání byla básně nadepsána prostě Lucrece, ale v záhlaví textu a stránek nese název The Rape of Lucrece. Smysl slova rape (rov. l. rapere — uchvátiti) je loupež, únos, znásilnění. Jméno Lukrécie se stalo symbolem ctnostné ženy, podobně jako Homérova Penelope je příslovečným vzorem věrnosti a trpělivá Chaucerova Griselda poslušnosti manželské. Tón dedikace je důvěrnější než u VA a zřejmě jde o onu závažnější práci (graver labour), kterou tam básník silboval. Věnování se srovnává se stylisací sonetu 26. Úvodní obsah (podle Ovidia a Livia) neodpovídá začátku děje, který se nezmiňuje o první návštěvě v domácnosti Collatinové, při které Tarquinius vzplanul vášní k Lukrécii, a vstupuje rovnou „in medias res“. Metrum je jambický pentametř s rýmem ababce, zvaný rhyme royal, známý z Chaucerova veršovaného románu o Troilovi a Kressidě (Troilus and Criseyde), sedmiřádková strofa, které z moderních básníků s úspěchem používal poeta laureatus John Massfield (viz O. Vočadlo, Anglická literatura XX. stol., 2. vyd. 1947, str. 96).

- 1, 1 Ardea, hl. město kmene Rutulů na jih od Říma.
- 1, 4 Collatium (spr. Collatia), město v Latii nedaleko Říma. Odtud je odvozeno jméno Lukrécina manžela Lucia Tarquinia Collatina.
- 2, 6 *smrtné hořáky*: tj. oči.
- 7, 5 Játra se považovala za sídlo vášně.
- 11, 2 Míst se tu heraldická frazeologie s vojenskou. Orig. in her fair face's field — dosl. v poli jejího krásného líce.
- 12, 2 *bědný*: orig. niggard — skoupý.
- 13, 5 Vynech. guiltless — nevinná.
- 14, 1 Orig. for that he colour'd with his high estate — neboť to (tj. zlo) zakrýval (maskoval) svou vysokou hodností.
- 15, 1 tj. která s cizinci nevyměňovala pohledy, neflirtovala.
- 16, 5 *dobytilim zbroje*: orig. with bruised arms — za cenu poškozené zbroje.
- 23, 4 Orig. then where is truth, if there be no self-trust? — dosl. a kde je věrnost (poctivost), chybí-li sebedůvěra?
- 25, 7 *chorou*: orig. brain-sick — šílenou.
- 26, 2 *dýkou*: orig. falchion — (zakřivenou) šavli.
- 27, 5 Orig. his naked armour of still-slaughter'd lust — dosl. na svou

- pouhou zbraň chtějí vždy ubitého (tj. který sám sebe udolává). Srov. sonet 129.
- 29 Narážka na erby umístěné na rodinné hrobce. Podobně v násl. strofě.
- 30, 2 Orig. and be an eye-sore in my golden coat — a bude skvrnou v mém zlatém erbu. Zřejmý anachronismus.
- 35, 7 Obrazy představovaly biblické nebo mythologické scény s příslušnými průpovídkami.
- 40, 4 Orig. sad pause and deep regard — přesněji: vážné odkládání a rozvažba.
- 44, 1 *Dvěře*: orig. locks — dosl. zámky.
- 44, 2 Orig. each one by him enforced, retires his ward — dosl. každý z nich, násilím jim otvíraný, povolí svou závoru. Ward je vl. zub uvnitř zámku, který odpovídá zásezu klíče.
- 44, 3 Orig. but, as they open, they all rate his ill — dosl. ale jak se otvírají, všechny kárají jeho zlý čin (tj. skřípou).
- 44, 6 *kury*: orig. weasels — lasičky. Chovaly se jako kočky proti myším.
- 46, 3 Podlahu se pokrývala v době alžbětinské rákosím.
- 47, 5 *závoze*: orig. bars — čárky na ciferníku, které dělí hodiny na minuty.
- 53, 7 *mrak*: tj. záclony, jimiž je zastřeno lůžko.
- 54, 1 *slunce, čaruplné*: orig. fiery-pointed sun — slunce plamennými šipý salající.
- 55, 4 *mluvit*: orig. might have reposed — mohl odpočívat, dlít.
- 55, 5 *mr*: orig. league — svazek.
- 68, 7 *barvou*: orig. colour — zde spíše: záminkou; v násl. strofě (v. 5) *pod barvou* znamená pod praporem.
- 74, 1 Vynech. this night — dnes v noci.
- 85, 7 *kovovými*: orig. iron — železnými.
- 107, 1 *konvertit* = kajcínik. House of convertites byl název pro polepšovnu.
- 110, 1 *béd věno*: orig. comfort-killing — bezútěšná.
- 112, 3 tj. slunce.
- 113, 2—3 Míni se Luna a hvězdy.
- 114, 2 Ruce na prsou zkrfžené byly známkou melancholie. Podobně byl známkou žalu klobouk do čela stažený.
- 117, 4 Orig. will couple my reproach to Tarquin's shame! — spojím mou hanu s Tarquinovou hanbou.
- 118 Tuto strofu K. nedopatřením vynesal. Uvádíme ji v překladu L. Pallase.
- 119, 2 Orig. O unfelt sore! crest wounding, private scar! — dosl. ó nepocitěná ráno! čest zraňující tajná jizvo! Crest je heraldický termín a znamená chochol, ozdobný vrcholek rodového znaku. Snad se tu skrývá i dvojsmyslná narážka na „parohy“ klamaného manžela.

- 120, 6 *sladký*: orig. weak — slabý.
 121, 6 *kde by víra slabla*: orig. O unlook'd-for evil — ó netušené zlo.
 Kl. si upravil verš pro rým.
 122, 2 *vrabčích*: orig. sparrows je zde zajisté místo hedge-sparrows — pěnice, do jejichž hnízd kukačka ráda klade vajíčka.
 122, 3 *žely*: orig. toads — správně: ropuch. Obecně se věřilo, že ropuchy jsou jedovaté.
 123, 5 *práce jeho sklizeň*: orig. the harvest of his wits — dosl. sklizeň jeho chytrosti.
 125, 1 *čeká*: orig. wait on — dosl. přisluhuje, provází, zde: stíhá.
 126 Srov. naše přísloví „příležitost dělá zloděje“ a monolog levobočkův v J II. 1.
 130, 2 *lká*: orig. pines — spíše: hyně.
 130, 4 *úřad*: orig. advice, což Prince vysvětluje jako medical advice — lékařská pomoc (rada, péče). Ale snad se skutečně míní dozorců zdravotnický úřad.
 130, 7 Kl. opět překládá wait on čekat m. přisluhovat. Orig. thy heinous hours wait on them as their pages — dosl. tvé ohavné hodiny je provázejí jako jejich panoši.
 133, 4 *běd vrube*: orig. base watch of woes — podlý hlasateli běd. Watch je ponocný, který vyvolává hodiny.
 133, 6 *zlý svůj kynem*: orig. shifting — lživý (klamný).
 134, 5 *mírnit*: orig. fine — zde spíše: ukončit (srov. I. finis).
 136, 3 *měnit v písmě*: orig. alter their contents — měnit jejich obsah.
 O havranech se věřilo, že dosahují vysokého věku.
 138, 5 *poučí* (od dial. poučet) = půjčuje.
 140, 1 *vírem*: orig. trances — mrákotami.
 147, 4 *posměšků svých mocí*: orig. my confirm'd despite — svou trvalou pohanou.
 156, 3 *vzdechem*: orig. sobbing — lkajíc, vzlykajíc.
 156, 4 *oko očí*: tj. oko dne, slunce.
 161, 7 Orig. distress likes dumps when time is kept with tears — hoře má rádo smutné písně (dumky), když tempo (rytmus) udávají slzy. Zde ani v násl. strofě se Kl. nesnaží vystihnout hudební metafory.
 168, 2 *hradby*: orig. mansion — sídlo.
 168, 6 *v znetčtěné zdi*: orig. in this blemish'd fort — v této sešlé tvrzí.
 173, 6 Orig. yield to my hand; my hand shall conquer thee — vzdej se mé ruce; má ruka tě přemůže.
 179, 2 Orig. lays open all the little worms that creep — dosl. odhaluje všechny lezoucí červíky.
 190, 1 Kl. nedopatřením četl sighs místo sights a překládá steny místo scény, pohledy.
 190, 6 *vír*: orig. fords — brody. Smysl: brody, kde se voda třítí o kameny, dělají víc hluku než mořské úžiny.

- 191, 5 Orig. as lagging fowls before the northern blast — jako loudaví ptáci, poháněni severákem.
 197, 2 Orig. in scorn of nature — (umění) pohrdajíc přírodou.
 203, 3 *zrudlý*: orig. all boll'n and red — celý nafouklý a rudý. Boll'n, což Kl. nepřekládá, je arch. tvar (srov. anglosas. gebolgen — nabubřelý, vztekly).
 204, 2 Orig. so compact, so kind — dosl. tak pěkně sestavený, tak příjemný; tj. komposice působila na diváka dojmem skutečnosti.
 209, 1 *stín* = obraz (orig. shadow).
 213, 4 Řekové dobyli Tróje lští v noci. Srov. H II. 2 (Tragédie II, str. 134—5).
 215, 3—4 Orig. At last she sees a wretched image bound, that piteous looks to Phrygian shepherds lent — nakonec uvidí ubohou spoutanou postavu, jež budila soucitné pohledy frygických pastýřů.
 219, 2 *přes*: orig. for — pro.
 230, 1 Metafora připomíná nabíjení starožitné muškety.
 233, 4 Orig. and softly cried — a tiše zvolal.
 234, 5 Orig. loathsome act — čin hnusný.
 245, 6—7 Tento divod Lukréciny sebevraždy uvádí Livius.
 254, 5 Orig. and counterfeits to die with her a space — dosl. a předstírá na chvíli, že s ní umírá (patrně omdlí).
 259, 4 Srov. úvod k pozn. k H (Tragédie II, str. 704).